

Ключовим аспектом є збереження державою основоположних прав людини, які не можуть бути обмежені навіть за надзвичайних обставин. Законодавче регулювання передбачає, що всі обмеження мають відповідати міжнародним стандартам прав людини, що запобігає можливим зловживанням владою та гарантує захист прав громадян. Таким чином, конституційно-правовий механізм захисту прав людини в умовах воєнного стану забезпечує баланс між потребами національної безпеки та дотриманням правових стандартів, що сприяє підтриманню правової та демократичної основи держави.

Список використаних джерел:

1. Остапенко О. І., Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посібник (2-е вид., доп.). Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.
2. Скрипнюк О. Права та свободи людини в конституційній системі України. *Публічне право*. 2012. № 1. С. 6-13.
3. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник (2-ге вид., перероб. і доп.). К. : Юрінком Інтер, 2008. 685 с.

Анатолій ШИЯН,
старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ЩОДО ПРАВ ОСОБИ, СТОСОВНО ЯКОЇ НАДІЙШЛО
ПРОХАННЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ
ПРО СПІВРОБІТНИЦТВО**

3 травня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон № 2236-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» [1]. Цим Законом внесені зміни та доповнення до ст.ст. 183, 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), а також його доповнено новим розділом IX-2, який отримав назву «Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» (ст.ст. 617-636) [2].

Загалом метою цих змін та доповнень є поширення юрисдикції Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) на громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства, які на момент вчинення злочину, що підпадає під юрисдикцію цього суду, були підпорядковані та/або діяли з метою здійснення збройної агресії росії проти України.

Співробітництво з МКС може здійснюватися шляхом вжиття необхідних заходів на прохання цієї установи, зокрема про надання допомоги, про тимчасовий арешт, про арешт і передачу особи, а також інші прохання, які можуть направлятися згідно з Римським статутом МКС (ухвалений на дипломатичній конференції 17 липня 1998 року в Римі) [3].

Аналіз положень щодо дій цього правосудного інституту на території України вказує на те, що прохання МКС про співробітництво насамперед стосується підозрюваних або обвинувачених осіб. Однак в окремих випадках вони можуть бути дотичними до свідків, потерпілих та експертів. Всі згадані особи наділяються відповідними правами, якими вони можуть скористатися під час виконання прохання МКС.

Ці права можна умовно поділити на загальні та спеціальні.

Загальними правами є ті, що передбачені такими нормами КПК України:

- для підозрюваного та обвинуваченого – ст. 42;
- для потерпілого – ст. 56;
- для свідка – ст. 66;
- для експерта – ст. 69.

Окрім прав, визначених згаданими статтями, при виконанні прохання МКС ці особи можуть використовувати права, передбачені іншими приписами КПК України.

Спеціальні права насамперед визначаються положеннями Римського статуту МКС, які тією чи іншою мірою зараз імплементовані в новітні правові норми розділу IX-2 КПК України («Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом»). Вони передбачені для:

- 1) свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого;
- 2) особи, стосовно якої є підстави вважати, що вона вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію МКС;
- 3) особи, стосовно якої надійшло прохання МКС про тимчасовий арешт або про арешт і передачу.

Так, якщо виконується прохання МКС про допит як свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного або обвинуваченого, то перед початком виконання прохання цим особам повідомляється, що вони:

- 1) мають право не свідчити проти себе або не визнавати свою вину;
- 2) якщо допит проводиться мовою, яку така особа не розуміє повною мірою і якою не спілкується, то вона має право безоплатно користуватися допомогою перекладача та ознайомлюватися з документами, якщо це необхідно для виконання прохання МКС, у перекладі на мову, якою вона вільно володіє.

У разі необхідності допиту особи, стосовно якої є підстави вважати, що вона вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію МКС, то до початку допиту їй також повідомляють про право:

- 1) знати про те, що є підстави вважати, що нею було вчинено злочин, який підпадає під юрисдикцію МКС;
- 2) відмовитися від давання показань або пояснень і що це не буде враховуватися при визначенні винуватості або невинуватості;
- 3) отримувати правничу допомогу від обраного нею або призначеного захисника, а в разі відсутності коштів для оплати – отримувати її безоплатно;
- 4) якщо особа не відмовилася від свого права на захисника бути допитаною у його присутності.

Особа, стосовно якої надійшло прохання МКС про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, також має право:

- 1) ознайомитися з проханням МКС про арешт і передачу або одержати його копію;
- 2) якнайшвидше та докладно отримати інформацію рідною або іншою мовою, якою вона володіє, про характер, підстави та зміст кримінальних правопорушень, у вчиненні яких вона підозрюється;
- 3) захищатися самостійно або користуватися правничою допомогою захисника, а якщо вона не має захисника – бути повідомленою про це право і мати призначеного захисника безоплатно у разі відсутності коштів для оплати його послуг;
- 4) вільно і без обмежень у часі спілкуватися із захисником в умовах конфіденційності;
- 5) брати участь (як самостійно, так і з участю захисника) у розгляді судом питань, пов'язаних з проханням МКС про її тимчасовий арешт або про арешт і передачу;
- 6) висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо прохання МКС про тимчасовий арешт або про арешт і передачу;
- 7) безоплатно користуватися допомогою перекладача та отримувати документи рідною або іншою мовою, якою вона володіє, або з перекладом на таку мову;
- 8) подавати клопотання про тимчасове звільнення з-під варти до передачі до МКС;
- 9) звертатися із проханням про передачу до МКС у спрощеному порядку.

Тож слід зазначити, що вищевикладені спеціальні права вказаних осіб беруть свої витoki із положень Римського статуту Міжнародного кримінального суду, які тією чи іншою мірою зараз імплементовані в чинне кримінальне процесуальне законодавство України. Основне їхнє призначення полягає у деталізації та конкретизації загальних прав, враховуючи специфіку діяльності МКС.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-13. ст. 88.
3. Римський статут Міжнародного кримінального суду. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B8%D0%BC%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82_%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%B%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%83%D0%B4%D1%83.